

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav translatologie

Filologie – translatologie

David Mraček

**Vzájemné postavení
translatologie a didaktiky překladu**

**The Relationship of Translation Studies
and Translation Didactics**

Teze disertační práce

Vedoucí práce: PhDr. Tomáš Svoboda, Ph.D.

2015

OBSAH

1. ZAMĚŘENÍ A CÍLE PRÁCE	3
2. STRUKTURA A POPIS PRÁCE	3
2.1 Profese, vzdělávání, odborná příprava, didaktika, výuka překladu: několik poznámek k terminologii	3
2.2 Postavení didaktiky v translatologii	4
2.3 Vzájemné postavení translatologie a teorie překladu	4
2.4 Teorie a praxe: partnerství, nebo schizma?	5
2.5 Význam teorie pro praxi a výuku překladu	6
2.6 Teorie v chronologii vyučovacího procesu	7
2.7 Teorie ve výuce překladu: aplikace konkrétních teorií	8
2.8 Teorie ve výuce překladu: metody aplikace	9
2.9 Empirická část	11
2.10 Kurz praktického překladu s aplikací teorie: dva scénáře	13
3. ZÁVĚR	14
4. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ	15
4.1 Primární zdroje	15
4.2 Internetové zdroje	23
4.3 Osobní sdělení	24

1. ZAMĚŘENÍ A CÍLE PRÁCE

Tato disertační práce svým zaměřením spadá do široké a dynamicky se rozvíjející oblasti didaktiky překladu. Jejím cílem je přinést komplexní pohled na postavení odborné přípravy překladatelů v rámci translatologie jako svébytné vědecké disciplíny a zároveň na roli translatologie a jejího teoretického zázemí ve vzdělávání budoucích překladatelů. Jednu ze zkoumaných rovin představuje teoretická literatura, druhou pak konkrétní didaktická praxe na vybraných vzdělávacích institucích v České republice.

Celkovému cíli jsou podřízeny jednotlivé dílčí úkoly, sdružené do dvou základních částí práce, která je svým zaměřením teoreticko-analytická s doplněním formou empirického šetření.

2. STRUKTURA A POPIS PRÁCE

První, teoreticko-analytická část práce zkoumá vývoj a současný stav myšlení a diskurzu o translatologii a didaktice překladu jako o disciplínách, mezi nimiž lze předpokládat vztah nejen podřízenosti, ale také vzájemného ovlivňování a obohacování. Východiskem se staly úvahy nejhlásitějších autorit oboru i translatologů méně exponovaných. Sledujeme přitom zejména myšlenkovou linii tzv. západní translatologie, ve snaze o úplnost (jakkoli jsme si vědomi, že se jedná o úkol příliš ambiciózní) a názorovou rozmanitost nespouštíme ze zřetele pohled alespoň vybraných autorů původem ze střední a východní Evropy, Blízkého východu a Asie.

2.1 PROFESE, VZDĚLÁVÁNÍ, ODBORNÁ PŘÍPRAVA, DIDAKTIKA, VÝUKA PŘEKladu: NĚKOLIK POZNÁMEK K TERMINOLOGII

V úvodní kapitole jsme považovali za nezbytné se blíže zastavit u nejdůležitějších pojmů práce. Nejprve jsme si položili otázku, zda překladatelství lze automaticky považovat za profesi. Dospěli jsme k nejednoznačnému závěru. Pokud bychom totiž na povolání překladatele chtěli vztáhnout přísná, kvantitativní měřítka profesionality, tak jako se o to v Kanadě pokusila M. Godboutová, překladatelství bychom nejspíše za profesi v pravém smyslu slova označit nemohli. Za stejně důležité nicméně považujeme to, že jako profesi tuto činnost vnímají sami překladatelé a zástupci translatologické komunity, nakonec se proto všeobecného diskurzu držíme i my.

Blíže jsme se zabývali také dvojicí pojmů vzdělávání a odborná příprava, jež se v běžném (nejen) translatologickém diskurzu používají jako volně zaměnitelná synonyma – což na mnoha místech práce činíme vědomě i my. Pokud bychom se důslednějšího rozlišování obou pojmů ve vztahu k výuce překladatelství chtěli držet, jako poměrně přesvědčivý se nám jeví přístup S. Bernardiniové, která rozlišuje na jedné straně

vzdělávání jako první stupeň učebního procesu, v němž jsou položeny obecnější základy v podobě široce uplatnitelných translačních dovedností a znalostí, a na straně druhé proces odborné přípravy formou jakési specializace, jež tyto kompetence dále prohlubuje a aplikuje v konkrétních, úžeji vymezených oblastech profesionální činnosti.

Byla-li jedním z ústředních témat práce teorie a praxe výuky překladu, bylo v úvodu dále nezbytné se blíže seznámit s typologií výukových kontextů. Pomocí klasifikace D. Müglové rozlišujeme výuku překladu (a tlumočení) především podle výukového cíle. Všímáme si, že výuka překladu může směřovat nejen k osvojení translační kompetence jako cílové řečové dovednosti, jež představuje hlavní předmět didaktického výzkumu v translatologii, ale též k osvojení translační dovednosti dílčí, která může být „vedlejším produktem“ výuky cizích jazyků. Čilé bádání v této oblasti, jehož jsme v poslední době svědky, naznačuje, že se jedná o téma s nemalým potenciálem nejen pro další translatologický výzkum, ale především pro aplikaci do výukové praxe v lingvodidaktice. Podobně se v lingvodidaktické komunitě hovoří o nástupu tzv. bilingvní reformy, jejímž posláním je vrátit translačním (a dvojjazyčným aktivitám obecně) jejich platné místo v metodologii výuky cizích jazyků. Také tomuto způsobu využití překladu se v práci částečně věnujeme – domníváme se totiž, že jakkoli se může téma jevit z pohledu čistě translatologického jako marginální, spolupráce TS s lingvodidaktikou v této oblasti může do budoucna přinést pozoruhodné výsledky ve výzkumu i tvorbě didaktické metodologie.

2.2 POSTAVENÍ DIDAKTIKY V TRANSLATOLOGII

Druhá kapitola se již plně soustředí na jedno z témat práce. Ve snaze pojmenovat postavení didaktiky v translatologii zkoumáme nejprve ukotvení didaktiky a vzdělávání překladatelů v rámci mateřské disciplíny. Formální oporou jsou nám klasifikace vnitřní struktury translatologie J. Holmese a A. Popoviče, které i několik desetiletí od svého vzniku vykazují nosnost a flexibilitu, respektive možnost přizpůsobit je dnešnímu stavu poznání a praxe v oboru.

Didaktiku dále představujeme jako jednu z nejdynamičtějších složek dnešní translatologie. Upozorňujeme na to, že didaktika překladu do sebe integruje výsledky vývoje obecné pedagogiky i jiných spřízněných disciplín, o čilé aktivitě vědecko-výzkumné nakonec svědčí i vysoký počet odborných konferencí, jež jsou v posledních letech didaktice překladu zasvěceny. Význam výzkumné činnosti roste už proto, že se prudce zvyšuje počet institucí zajišťujících vzdělávání budoucích překladatelů, a to na všech kontinentech světa.

2.3 VZÁJEMNÉ POSTAVENÍ TRANSLATOLOGIE A TEORIE PŘEKLADU

Ve třetí kapitole sledujeme vývoj i současný stav myšlení o translatologii a teorii překladu jako o příbuzných, nikoli však zaměnitelných pojmech. Názor, že teorie překladu představuje součást TS – jež koneckonců vyslovovali i respondenti v našem empirickém výzkumu –, zjevně není přijímán bezvýhradně. Z pokusu srovnat české pojmy s jejich

cizojazyčnými ekvivalenty v úzu mezinárodní translatologické komunity si odnášíme dojem, že základní pojmosloví oboru je stíženo jistým chaosem. Ten se pak naplno projevuje i v rovině konceptuální: o dnešní teorii překladu jako o „změti koncepcí hraničící s absurdním“ ostatně hovoří přední španělský translatolog M. Á. Vega.

Výrazně interdisciplinární charakter současné TS je výsledkem integrace konceptů a metodologií z řady velmi rozmanitých disciplín. Vedle lingvistiky a literární vědy, jež výrazně utvářely formální i obsahovou stránku TS především v prvních desetiletích její existence, se později prosadily kulturologie a sociologie, respektive interdisciplíny jako sociolingvistika či psycholingvistika. Přínos heterogenity obsahové a metodologické spočívá v tom, že přináší neustále nové výzvy a překvapivé poznatky, jež translatologii obohacují a rozšiřují její hranice. Vedle pozitiv však multidisciplinarita translatologie skýtá i jistá rizika. O terminologické a pojmové neuspořádanosti již řeč byla, trpět může rovněž vnitřní soudržnost disciplíny a její komunity, stejně jako obraz oboru navenek, jak některé autority upozorňují již od 90. let 20. století. Pro naše další úvahy bylo nicméně nezbytné exkurz do světa pojmové různorodosti, ba protichůdnosti uzavřít alespoň pracovním vymezením dalšího z klíčových pojmů práce.

V souvislosti s *teorií překladu* rozlišujeme, spolu s B. Mossopem, dvě roviny. Teorii rozumíme jednak nástroj popisu a vysvětlování jevů a dějů. Účelem teorie v tomto prvním smyslu (Teorie 1) je porozumět překladu jako procesu a překladům jako produktům z překladatelského procesu vzešlým. Teoretikové popisují to, co se při překladu děje (a v minulosti dělo), zároveň pro svá zjištění hledají vysvětlení a snaží se pojmenovat faktory zodpovědné za to, proč překlady popsané vlastnosti mají. Důležité přitom je to, že účelem Teorie 1 není sloužit praxi, což však nevyklučuje možnost, že se teorie (v podobě konkrétního pojmu či koncepce) ukáže jako užitečná a praktikující překladatel ji využije jako odůvodnění svého konkrétního jednání.

Zde již hovoříme o Teorii 2. Ta představuje nástroj, jímž si praktikující překladatel zdůvodňuje své vlastní jednání – jedná se tedy o soubor veškerých praktických poznatků zkušeného překladatele. Ten, octne-li se v roli učitele překladu, může Teorii 2 předávat studentům a tím učební proces urychlit. Užitečnost Teorie 2 spočívá v tom, že překladatelům a studentům překladu umožňuje seznámit se s možnostmi, které jim jsou v překladatelském procesu k dispozici. Lepší obeznámenost znamená také schopnost kritického vnímání vlastní činnosti a ta je zase předpokladem zdokonalování jedincova jednání. Pro účely naší práce chápeme tedy teorii dvojím zmíněným způsobem.

2.4 TEORIE A PRAXE: PARTNERSTVÍ, NEBO SCHIZMA?

Čtvrtou kapitolou vstupujeme již do složité oblasti aplikace teorie v praxi. Vztah teorie s praxí je zde pojednán na obecnější rovině, jako střet názorových proudů uvnitř translatologické i překladatelské komunity. Otázka užitelnosti teorie patří v TS již delší dobu k nejdiskutovanějším a v translatologickém diskurzu lze již minimálně od 70. let 20. století vysledovat značně protichůdné názory na partnerství teorie s praxí: hovoří se o rozkolu, schizmatu, dichotomii... Nesmiřitelné postoje v otázce partnerství teorie

s praxí nacházíme u vlivných teoretiků, skeptický názor na oprávněnost existence teorie a její praktickou uplatnitelnost pak často vyjadřují sami praktikující překladatelé, studenti překladatelství a mnohdy rovněž jejich učitelé.

Problematický vztah teorie a praxe vede některé autority k tomu, že se s větší či menší mírou odvahy zasazují za spolupráci obou táborů. Je totiž nutné se tázat, nakolik je zmíněný konflikt nutný a – což je ještě závažnější – přínosný pro současný stav a budoucnost vědy o překladu i samotné praxe. Symbióza teorie s praxí se jeví jako nezbytná už proto, že obě složky jsou vzájemně neoddelitelné, nemohou existovat jedna bez druhé a jsou na sobě vzájemně závislé. Navíc se mohou vzájemně obohacovat, například tím, že překladatelé nabídnou své zkušenosti k teoretické diskusi, zatímco úctyhodné množství vědecko-výzkumného materiálu, jež od svého vzniku disciplína vytvořila, lze poměrně dobře využívat v praxi.

Úvahy o příčinách současného stavu uzavíráme tezí, že členové komunity (translatologové mezi sebou a akademici v komunikaci s praxí) zjevně nemluví společným jazykem a neprojevují dostatek vůle k vzájemné komunikaci. Problém patrně tkví v rozdílném chápání pojmu teorie: my, jak jsme naznačili v závěru kap. 2.3 těchto tezí, pracujeme s širším výkladem pojmu, zahrnujícím jak soubor poznatků osvětlujících určité jevy, tak systém pravidelností a pravidel, z nichž lze odvozovat praktické poučky.

2.5 VÝZNAM TEORIE PRO PRAXI A VÝUKU PŘEKLADU

V páté kapitole se zaměříme na vztah teorie a praxe překladu prizmatem nejdůležitějších aktérů aplikované větve oboru: překladatelů samotných, učitelů překladu a jejich studentů. Translatologické znalosti zužitkuje nejen ten, kdo po absolvování magisterského programu překladatelství nastoupí akademickou dráhu, ale zcela jistě je, byť jiným a mnohem méně nápadným způsobem, využije ve své každodenní praxi i kterýkoli překladatel. Jako klíčový se ve výbavě praktikujícího profesionála i studenta překladu totiž ukázal prvek sebereflexe – a právě zde se ke slovu dostává teorie. Nejčastěji se v této souvislosti hovoří o analytické a explanační hodnotě teorie, kdy překladatel svou činnost (jež představuje soubor mnoha navzájem provázaných rozhodnutí) zdůvodňuje a obhajuje sám před sebou a před ostatními aktéry překladatelského procesu. Tato schopnost podle všeho přímo souvisí s pozitivními hodnotami jako např. profesní vědomí a sebevědomí, které jsou klíčovými složkami profesionality. A právě tuto vlastnost, jak jsme si všimli v úvodu práce, si překladatelská komunita nárokuje.

Bližší představu o postavení teoretických znalostí v překladatelově profilu jsme získali nahlédnutím do složité struktury překladatelské kompetence, jež dnes patří v didaktickém bádání k tématům nejproduktivnějším. Srovnání několika modelů jednotlivých teoretiků i celých výzkumných i profesních institucí odhalilo, že teoretické znalosti své místo ve struktuře překladatelské kompetence mají, pojmenovat jejich povahu a vliv na ostatní znalosti a dovednosti vědeckým způsobem, či dokonce jejich

množství kvantifikovat je však poměrně složité. Leccos nicméně naznačují průběžné výsledky longitudinálního výzkumu španělské skupiny PACTE.

Následné úvahy již věnujeme roli teorie v procesu odborné přípravy. Navzdory mnohokrát připomínané skutečnosti, že teorie se zájmu a přízni studentů překlada netěší (příčinami se rovněž zabýváme), je klíčový význam teorie ve výukovém procesu zjevný. Teorie má své místo zejména v té fázi cyklu učení, jež následuje po konkrétním zážitku či zkušenosti a v níž učící se subjekt prožité zobecňuje, aby nově utvořený abstraktní koncept mohl následně aplikovat v nové praktické situaci. Neméně důležitá je teoretická reflexe pro učitele, který díky ní může promyšlenějším způsobem přistupovat k tvorbě koncepce výuky, výběru textů i hodnocení studentova výkonu. Zjišťujeme rovněž, že mnohem více než praktická využitelnost teorie ve výuce je v souvislosti s osobností učitele reflektován v translatoologii učitelův celkový vztah k teorii, zaznamenali jsme rovněž hlasy upozorňující na možná rizika pramenící z nekonzistentního přístupu pedagogického sboru k teorii a její aplikaci v rámci jednoho vzdělávacího pracoviště.

2.6 TEORIE V CHRONOLOGII VYUČOVACÍHO PROCESU

Šestá kapitola nahlíží problematiku ukotvení teoretické složky odborné přípravy překladatelů v chronologii výukového procesu. Za zkoumanou jednotku je vzat nejprve celý učební proces, tedy zpravidla VŠ program překladatelství, následně se soustředíme na časovou provázanost teoretické složky s praktickou na rovině nižší, v rámci ucelené výukové formy kratšího rozsahu, jakou může být například praktický či teoreticko-praktický předmět v libovolné fázi VŠ programu anebo jiná forma výuky v trvání několika měsíců mimo VŠ přípravu překladatelů (kurzy pro laickou i odbornou veřejnost).

V teoretických úvahách o vztahu teorie s praxí z hlediska chronologického lze vysledovat dva základní přístupy. První z nich předpokládá, že teorie překlada je součástí kurikula od samého počátku vyučovacího procesu (ať už jde o dvou až tříletý studijní program, anebo modul v trvání několika týdnů či měsíců). Zároveň tento přístup připouští dva možné scénáře: teorie je buď vyučována souběžně s prakticky zaměřenými prekladatelskými předměty, nebo základní teoretický kurz praktickým předmětům předchází. Přístup vychází z teze, že v úvodu studia se má student seznámit s nejdůležitějšími aspekty profesionálního překládání stejně jako se základními pojmy translatoologickými, nejčastěji je pak zmiňována nutnost osvojit si teoretické základy systematické prekladatelské analýzy jako opory pro následné rozhodování v průběhu prekladatelského procesu.

Druhá skupina autorů, kteří se k teoretické složce výuky překlada vyjadřují s ohledem na její načasování, vnímá teorii jako příliš objemnou a vnitřně heterogenní, než aby bylo možné jí v učebním procesu přisoudit jedno určité místo. Vzniká tedy potřeba teoretickou složku rozčlenit (nejen) podle stupně obtížnosti a jednotlivé moduly v rámci studijního programu adekvátně rozmístit, respektive účinně provázat se složkou

praktickou. Nehovoříme tedy o přístupu, jenž by byl k tomu prvnímu v protikladu a jehož podstatou by bylo odsunutí teorie až do pozdějších fází učebního procesu. Jde spíše o jemněji propracovanou koncepci studijního plánu, kde teoretická a praktická složka existují vedle sebe či se střídají a na sebe vzájemně navazují (blíže si všímáme např. metody francouzského copu Ch. Nordové).

Obecnější úvahy doplňujeme o případovou studii, v níž srovnáváme studijní plány tří VŠ programů překladatelství (ve vzdělávacím kontextu českém, německém a britském). Ve studijních plánech sledujeme všechny teoretické (translatologické) předměty, jejich distribuci ve vztahu k ostatním předmětům praktickým i teoretickým, analyzujeme jejich cíle a obsah, přihlížíme přitom k širšímu kontextu dané vzdělávací instituce. Ukázalo se, že všechna tři pracoviště volí takový přístup, který umožní studentům, aby se na začátku studia seznámili se základními koncepty disciplíny a překladatelské profese a následně sbírali první praktické zkušenosti, v nichž úvodní teoretické poznatky aplikují a z nichž vyplyne přirozená potřeba hlubšího seznámení s teoretickým zázemím translatologie i osvojení pokročilejších forem reflexe překladatelského i učebního procesu.

2.7 TEORIE VE VÝUCE PŘEKladU: APLIKACE KONKRÉTNÍCH TEORIÍ

V další, sedmé kapitole jsme se zaměřili na obecnější rovinu výběru konkrétních teoretických konceptů a modelů pro didaktickou aplikaci. Vzhledem ke skutečně úctyhodnému teoretickému zázemí TS je pro učitele a vzdělávací instituce důležité, jakými kritérii se budou při volbě teoretického materiálu řídit. Jako nosný a zároveň prostý didaktický nástroj pro integraci teorií překladu do výuky se ukázal rámec IDRC D. Gilea. Jeho východiskem je minimalistický, přesto výstižný model překladu: ten je zde popsán jako jednání – práce s textem, jehož výsledkem je tvorba jiného textu. Překladatel jedná s určitými zdroji (resources), kam lze řadit překladatelskou kompetenci jazykovou, znalosti mimojazykové a procesuální dovednosti. Zároveň mají na jeho práci vliv určitá omezení (constraints), ať už nedostatečné jazykové i mimojazykové znalosti, nebo nedostatek času, zadavatelovy požadavky na formu CT či terminologii a nakonec i kulturní a jazykové normy cílového prostředí. Pro translaci je navíc důležité, že jde o proces interpretační (interpretation), nikoli o pouhou náhradu jednoho jazykového kódu kódem jiným, a jeho důležitou součástí jsou rozhodnutí (decisions), která překladatel nutně činí už jen proto, že musí volit mezi různými slovy a gramatickými vazbami cílového jazyka – mnohdy se však rozhoduje také mezi několika možnými interpretacemi výchozího textu.

Rámec IDRC (název je složen z počátečních písmen zmíněných anglických pojmů tvořících koncepční náplň modelu) je jednoduchý na pochopení a vztahuje se na veškeré druhy translace od překladů odborných a právních po překlad literární (a od tlumočení konferenčního přes komunitní po tlumočení pro média). Hlavní výhoda rámce spočívá v tom, že studenti dokáží poměrně dobře porozumět pojmům interpretace, rozhodování, zdroje a omezení, a díky tomuto jednoduchému nástroji si dokáží dobře uvědomit, jak

vypadá zevnitř proces, jímž se v praktické rovině ve výuce zabývají. Učiteli rámec poslouží především k posuzování obsahu a významu jednotlivých teorií – ukazuje se totiž, že většina translatologických teorií nahlíží právě na některý ze čtyř aspektů překladu, k nimž se zmíněné pojmy vztahují. Zajímavé je také to, že jednotlivé teorie si vzájemně nekonkurují, ale jsou komplementární – každá z nich dílčím způsobem přispívá k poznání a reflexi překladatelského procesu. Rámec IDRC tedy umožňuje zařazovat teorie do výuky promyšleně a v podobě koherentního celku.

Vedle obecnějších myšlenek o tvorbě koncepce teoretické složky studia jsme si všimli také nejčastěji citovaných autorů a prací, jež se ve výuce překladu za mnohdy desítky let své existence osvědčily. Z konkrétních translatologických témat, jež jsou velmi často zmiňována v souvislosti s integrací teorie do výuky praktického překladu, pak podrobně pojednáváme o překladatelské analýze a překladatelských postupech a posunech. Nejpropracovanější model překladatelské analýzy s řadou výhod pro samotný výukový proces vytvořila Ch. Nordová, již proto, že model analýzy je zasazen do širšího modelu celého překladatelského procesu a dále na něj navazuje typologie překladatelských problémů a chyb. Nordové nejslavnější příspěvek translatologii tak představuje komplexní didaktický nástroj pokrývající nejrůznější aspekty procesu překladu i výuky. Z dalších autorů, kteří vypracovali systematický přístup k překladatelské analýze právě s ohledem na didaktické účely, jsme se podrobně věnovali také P. Newmarkovi a R. Rabadánové. Jako výhodné se u obou modelů ukázalo to, že mohou posloužit také jako opora při analýze translatologické. Ta je východiskem zevrubné kritiky překladu, jež bývá vyučována v pokročilejších fázích odborné přípravy.

Poměrně velký prostor věnujeme problematice postupů a posunů, neboť i tato oblast translatologického zkoumání trpí jistou terminologickou i koncepční neuspořádaností, což neusnadňuje práci učitelům usilujícím o integraci těchto konceptů do výuky. Vedle hlasů volajících po alespoň částečném zjednodušení klasifikací a typologií postupů/posunů jsme zaznamenali také Chestermanův promyšlený přístup k jejich didaktické aplikaci. Ve vazbě na gradační model rozvoje vypracovaný bratry Dreyfusovými je zde naznačena koncepce postupného zapojování nejrůznějších typů aktivit pracujících právě s překladatelskými postupy. Tvorba konkrétních výukových materiálů k výkladu a procvičování postupů pro jednotlivé jazykové dvojice je věcí další vědecko-výzkumné činnosti, úspěšné příklady však existují (např. materiál česko-francouzský autorky Evy Janovcové).

2.8 TEORIE VE VÝUCE PŘEKLADU: METODY APLIKACE

V poslední kapitole teoretické části se na vybraných výukových aktivitách pokoušíme ukázat, že didaktika překladu má dnes k dispozici širokou škálu pozoruhodných způsobů prezentace, osvojování a ověřování teoretických znalostí vhodných pro takové výukové formy (zejména semináře), které umožňují zapojit metody jiné, než je učitelův monolog v podobě klasické VŠ přednášky.

Jedná se z velké části o aktivity směřující k větší autonomii studenta jako ústředního subjektu výukového procesu a umožňující osvojování analytických a reflektivních dovedností, schopnosti týmové práce, dovedností prezentačních a diskusních. Metody pojednáváme z hlediska funkcí a cílů, jaké ve výukovém procesu plní, a z hlediska náročnosti pro studenty i pro učitelovu přípravu.

Na pozoruhodné portfolio aktivit, jejichž účelem je osvojování reflexe překladatelského procesu a produktu z hlediska nejen kontrastivně-lingvistického, ale také pragmatického, kognitivního a sociologického a nakonec i zvládnutí metareflexe teoretického zázemí translologie, nacházíme u italské transloložky F. Bartriny. Jak lze do výuky překladačské kompetence v souladu s moderními obecně pedagogickými principy (zejména konstruktivismem), ukazujeme na aktivitě, kterou navrhuje španělská badatelka M. Gonzáles Daviesová. Přesah do lingvodidaktiky činíme ještě jednou v souvislosti s poznatky a myšlenkami O. Wrede, která jako prakticky jediná rozpracovala metodiku výuky překladačské kompetence v rámci odborného cizojazyčného vyučování pro studenty ekonomicky orientovaných VŠ oborů. Její příspěvek, jakkoli skromného rozsahu, je nanejvýš pozoruhodný svým důrazem na reflektivní charakter výukových metod.

Na principu reflexe nakonec mohou stavět i tradiční aktivity, s nimiž se v pedagogické praxi po jistou dobu již setkáváme, např. písemný překlad s komentářem či zpráva o absolvování odborné praxe, důležité je však poskytnout studentovi teoretickou, tedy terminologickou a pojmovou oporu, a vyžadovat hlubší reflexi. Myšlenku zapojení sebereflexe, kdy student hodnotí nejen užité postupy, svou roli v překladatelském procesu a veškeré využití zdroje, ale pokouší se rovněž pojmenovat to, jaké znalosti a dovednosti si při studiu a plnění konkrétního úkolu osvojil, do didaktiky překladačské přinesla M. Piotrowska.

A. M. García Álvarezová pak syntézou stěžejních (nejen) translologických konceptů (normy, model překladatelské analýzy Ch. Nordové, textová lingvistika R. de Beaugrandea a W. Dresslera aj.) vytvořila model komplexního komentáře, stavějící do popředí proces překladačské kompetence spíše než samotný produkt. Soubor devatenácti instrukcí vede studenta postupně k reflexi všech aspektů překladatelského procesu z dvojího pohledu překladatele i učícího se subjektu, od překladatelského zadání, přes rozbor obsahových či formálních nedostatků výchozího textu, jeho pragmatických i stylistických rysů směrem k práci se zdroji, reflexi sociální role včetně případné interakce s dalšími aktéry překladatelského procesu. Pro naše úvahy o integraci teorie do praktického překladačství považujeme za přínosné zařazení instrukce č. 18: student se má vyjádřit k tomu, jakým způsobem při práci využil interdisciplinární teoretické znalosti. Jedná se tedy o reflexi míry a způsobu aplikace deklarativních znalostí v praxi a zhodnocení jejich vlivu na efektivitu využití znalostí procesních.

Pozoruhodnou výukovou aktivitou k osvojování teoretických znalostí a schopnosti jejich kritické reflexe je diskusní aréna. Studenti nejen diskutují o složitých teoretických konceptech, ale přípravu a průběh diskuse sami řídí. Vzniká zde příležitost k ideálnímu propojení teoretické a praktické roviny studia: studující dokáže složitou teoretickou látku

využít prakticky, neboť je nucen ji druhému vysvětlit a diskutovat o ní. Nezáživné teoretické koncepty ve spolupráci s ostatními členy diskusního týmu přizpůsobuje vlastním rozvíjejícím se znalostem, zároveň si utváří názor na teorii překladu a na to, v čem mu může být užitečná. Osvojuje si tedy kriticko-reflexivní přístup k učení a zpracované poznatky se stávají jeho vlastnictvím. Ze všeho nejdůležitější však je, aby učitel měl důvěru v to, že student dokáže učební proces uchopit do vlastních rukou.

2.9 EMPIRICKÁ ČÁST

Je-li první, rozsáhlejší část práce pokusem zachytit dynamiku vzájemného postavení translatologie a didaktiky překladu v rovině teoretické, tak jak je tento vztah reflektován v translatologické literatuře posledních desetiletí, představuje druhá, svým metodologickým zaměřením empirická část pokus o skromnější nástin současné domácí didaktické praxe, opět s ohledem na ústřední téma práce – vztah translatologie, teorie překladu a didaktiky. Hlavní výzkumnou otázkou se ptáme na to, jaké postavení má teorie překladu v odborné přípravě překladatelů, přičemž odpověď hledáme očima jednoho z klíčových aktérů výukového procesu, učitele. Zamýšleným cílem empirické části přitom není primárně potvrzovat či naopak vyvracet závěry části teoretické. Jde nám spíše o to, doplnit současný obraz vztahu translatologie a didaktiky překladu v teoretické literatuře o názory těch, kteří stojí takřkajíc v první linii didaktické praxe a v jejichž činnosti nachází tento složitý vztah svou konkrétní realizaci. Jsou to totiž právě učitelé, kteří se svou osobností a prací nacházejí na samém rozhraní mezi teorií a praxí a mají nesnadný úkol obě složky odborné přípravy překladatelů uvést do takové rovnováhy, která poskytne vhodné zázemí pro účinný rozvoj studentovy překladatelské kompetence. U respondentů se zaměřujeme jednak na jejich obecnější názor na význam teorie v profilu absolventa i v samotném procesu odborné přípravy a dále na jejich metody, zkušenosti a postřehy týkající se konkrétní realizace teoretické složky výuky.

Výzkumný soubor tvoří sedm respondentů z vybraných vzdělávacích institucí zajišťujících výuku překladu jako cílové dovednosti: ke dvěma VŠ pracovištím jsme zvolili také překladatelské kurzy pro veřejnost v jazykové škole. Respondenty jsme vybírali tak, abychom pokryli co největší počet jazyků a zároveň získali pohled učitelů mladší i starší generace. Zvolená metoda získávání dat, polostrukturovaný rozhovor, nám umožnila podrobně pokrýt všechny tematické okruhy související se základní výzkumnou otázkou a respondentům poskytla možnost vyjádřit své názory a postoje v poměrně velké šíři.

Na tomto místě připomeneme hlavní a nejzajímavější zjištění, která náš výzkum přinesl. Předně respondenti chápou teorii překladu jako součást vědní disciplíny translatologie, objevil se také názor, že teorii lze chápat širším způsobem jako jakékoli zamyšlení nad praktickou činností – tak jsme k teorii nakonec přistupovali i my v celé práci. Ukázala se rovněž potřeba rozlišovat na jedné straně translatologické znalosti v pravém slova smyslu odborné, jež si do praxe odnáší teprve absolvent studia

magisterského, který je může zužitkovat v určitých situacích (kritika překladu, psaní odborných posudků aj.), a na druhé straně jakousi teoretickou bázi základní profesní přípravy (např. bakalářského studia), kde nejde primárně o získávání zevrubných znalostí o konkrétních autorech, jako spíše o schopnost základní translatologické koncepty a modely aplikovat při vlastní praktické činnosti.

Podstatnou část empirického výzkumu jsme věnovali vztahu teorie překladu – student. Respondenti většinou poukazovali na značný význam teoretických znalostí a schopnosti teoretické reflexe pro efektivnost studia samotného a pro budoucí výbavu absolventa, jemuž teoretické znalosti mohou na trhu poskytnout v mnoha ohledech konkurenční výhodu před překladateli bez odborné přípravy. Zároveň respondenti poukazovali na problematické přijetí teoretické složky výuky ze strany studenta. Respondenti se vyjadřovali rovněž k významu teorie v jejich vlastním profilu profesionálního překladatele a právě zde jsme zaznamenali největší názorový rozptyl respondentů.

Otázka ukotvení teoretické složky v celkovém plánu výuky a její vazba na složku praktickou se ukázala jako poměrně složitá a rozhovory odhalily řadu zajímavých poznatků. Předně se jeví jako nesporná výhoda, když jeden učitel vede studenty v několika po sobě jdoucích předmětech – získá tím lepší kontrolu nad rozvojem jejich praktických i teoretických dovedností a dokáže teorii v jednotlivých fázích studia účinněji „dávkovat“. Zadruhé učitelé povětšinou prokázali snahu navazovat na jiné – předchozí či souběžné – předměty, které vyučují oni sami nebo jejich kolegové. Zúžíme-li úvahy o provázanosti teorie s praxí na jeden předmět či kurz, uvádějí respondenti shodně, že je důležitý neustálý přechod od teorie k praxi. Jednak student teoretické koncepty snáze pochopí, pokud je dokáže identifikovat ve vlastní praktické činnosti, a navíc mu těsnější provázanost obou složek může ozřejmit, v jakých aspektech praktické činnosti je mu teorie užitečná.

Z konkrétních translatologických konceptů a modelů byly nejčastěji zmiňovány práce Levého, Popoviče, Newmarka, Nordové a Rabadánové. S posledními dvěma autorkami si rovněž spojujeme modely překladatelské analýzy, na jejichž didaktickou nosnost mnozí respondenti poukazovali. Ostatně osvojování překladatelské analýzy jako zásadní opory pro vznik kvalitního překladu se jeví, soudě podle odpovědí většiny respondentů, jako jeden z hlavních cílů první fáze odborné přípravy.

Podobně jako na teoretické rovině jsme se v empirické části zabývali podrobně vedle překladatelské analýzy také aplikací překladatelských postupů. Na rozdíl od analýzy neexistuje obecně přijímaný univerzálně využitelný didaktický nástroj, jež by bylo možné aplikovat na jakoukoli dvojici jazyků. Respondenti využívají dílčí klasifikace postupů především zahraniční provenience, jež se osvědčily v translatologii v jejich konkrétní jazykové oblasti. Několik respondentů napříč jazyky však zmínilo P. Newmarka a hojně citovanou typologii kanadských autorů Vinaye a Darbelnetu. Učitelé překladu mezi češtinou a románskými jazyky mohou, jak se ukázalo, navíc čerpat ze starších českých prací kontrastivně-lexikologických.

Při úvahách o metodách výkladu, osvojování a ověřování teoretických znalostí a s nimi souvisejících dovedností ve výuce praktických předmětů většina respondentů uváděla možnost příležitostného monologického vstupu učitele, jímž lze objasnit a do širších souvislostí zasadit problém vzešlý z diskuse učitele se studenty nad jejich překlady, která představuje dominantní výukovou metodu. Někteří respondenti rovněž vědí o existenci komplexnějších metod (mj. deník či reflektivní zpráva), o nichž jsme ostatně pojednali v teoretické části práce. Jejich systematická integrace do výuky však naráží zejména na časová omezení.

Většina respondentů se na závěr rozhovoru vyjadřovala k významu komentářových částí bakalářských či diplomových prací, jimiž student odbornou přípravu absolvuje. Respondenti shodně uvádějí, že komentář má v ideálním případě dokázat, jak si student osvojil základní teoretické koncepty související s prací překladatele a jak je dokázal využít ve všech fázích překladatelského procesu stejně jako v teoretické reflexi, jež vznik cílového textu provází. Neočekávají se originální teoretické závěry, jako spíše schopnost k teoretickému aparátu přistoupit kriticky – ideální totiž podle respondentů je, když student teoretickou část, ať se jedná o model překladatelské analýzy či typologii problémů a jejich řešení, přizpůsobí konkrétnímu překládanému textu.

Empirická část práce přinesla na některá z témat pokrytých v teoretické části pohled zcela jiný, praktický a namnoze subjektivní. Postřehy učitelů poskytují cenný vhled do současné české pedagogiky překladu, přičemž jejich názorová pluralita je v souladu s rozmanitostí pohledů a postojů akademické komunity představených v části teoretické.

2.10 KURZ PRAKTICKÉHO PŘEKLADU S APLIKACÍ TEORIE: DVA SCÉNÁŘE

Jako tečku za empirickou částí práce jsme cítili potřebu některé zásadní myšlenky týkající se integrace teorie do výuky praktického překladu vtělit do modelového scénáře. Uvažujeme základní a pokročilý kurz praktického překládání v takovém časovém rozsahu, který umožní zapojit některé z pozoruhodných metod a aktivit, s nimiž jsme se v různých částech práce, případně v naší vlastní pedagogické praxi setkali a které se jeví z hlediska dnešního stavu poznání translatologie i pedagogiky jako moderní a nosné.

U každého scénáře se zamýšlíme, v jakém výukovém kontextu by se mohl uplatnit a jaká je jeho návaznost na ostatní složky studijního plánu. Dále vymezujeme cíle a rozsah výuky a nastiňujeme její náplň. Podrobněji se pak soustředíme na ty výukové metody, jejichž cílem je účinnější propojení teoretické a praktické roviny studia. Jde o skupinové aktivity využitelné přímo při vyučování stejně jako o individuální úkoly zadávané formou domácí přípravy. Jsme si nicméně vědomi toho, že na jejich konkrétní realizaci mají vliv mnohé faktory, poněvčas pak záleží na disponibilní hodinové dotaci výuky. Nejde nám přitom o shromáždění veškerých aktivit uplatnitelných při výuce překladu – usilujeme spíše o to, pomocí vybraných metod ilustrovat obecnější skutečnost, že současná pedagogika překladu disponuje mnoha rozmanitými metodami, které staví na moderních

pedagogických zásadách (zejména konstruktivismu, transformacionismu, kooperativismu a transgresionismu) a vedou k osvojování teoretických znalostí a kriticko-reflektivních dovedností.

3. ZÁVĚR

V souladu se současnými trendy translatologického výzkumu považujeme tuto práci za deskriptivní, a jejím primárním účelem proto není poskytovat návod pro praxi. Vznikla nicméně v prostředí vysokoškolského vzdělávání překladatelů a právě v něm může, jak doufáme, najít uplatnění nejen jako východisko pro další akademické úvahy o této problematice, ale částečně též jako zdroj inspirace pro pedagogickou praxi.

Touto disertační prací jsme upřímně usilovali o co nejkompexnější pohled na vzájemný vztah translatologie a didaktiky překladu. Přesto připouštíme, že nebylo v našich silách pokrýt danou problematiku v její naprosté úplnosti. Především jsme v teoretické části s ohledem na naši jazykovou kompetenci vycházeli ze zdrojů psaných česky, německy, a zejména pak anglicky. Jakkoli je angličtina stále samozřejmějším komunikačním kódem uvnitř translatologické komunity, množství prací k tématu bylo napsáno také ve francouzštině, španělštině, italštině, ruštině a pochopitelně v dalších jazycích. Mnohé pozoruhodné myšlenky se proto do naší práce nedostaly.

S ohledem na rozsah práce zůstaly některé zajímavé souvislosti jen naznačeny a mohou se stát předmětem dalšího bádání. Rovněž náš empirický výzkum měl spíše skromnější ambice a soustředil se na vybrané otázky problematiky pohledem pouze jednoho z aktérů vyučovacího procesu a omezeného počtu vzdělávacích institucí. Také zde proto existuje značný prostor pro další zkoumání, jehož přímým subjektem se může stát samotný student a v němž podíl teorie na rozvoji překladatelské kompetence mohou pomoci objasnit také jiné výzkumné metody než námi zvolené dotazování (např. hloubková analýza studentských překladů či komentářů nejrůznějších forem).

4. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ

4.1 Primární zdroje

- ADAB, Beverly. 2000. „Evaluating Translation Competence“. In *Developing Translation Competence*. Schäffner, Christina and Beverly Adab (eds.), Amsterdam: John Benjamins, 215-228.
- ANDERMAN, Gunilla and Margaret ROGERS. 2000. „Translator Training Between Academia and Profession: A European Perspective“. In *Developing Translation Competence*. Schäffner, Christina and Beverly Adab (eds.), Amsterdam: John Benjamins, 63-73.
- ANGELELLI, Claudia V. (ed.). 2014. *The Sociological Turn in Translation and Interpreting Studies*. Amsterdam: John Benjamins.
- BAKER, Mona. 1992. *In Other Words*. London: Routledge.
- BAKKER, Matthijs, Cees KOSTER and Kitty van LEUVEN-ZWART. 1998. „Shifts of Translation“. In *The Routledge Encyclopedia of Translation Studies*. Baker, Mona (ed.), London: Routledge, 226-231.
- BARCHUDAROV, Leonid Stepanovič. 1975. *Jazyk i perevod. Voprosy obščej i častnoj teorii perevoda*. Moskva: Meždunarodnyje otnošenija.
- BARTRINA, Francesca. 2005. Theory and Translator Training. In *Training for the New Millennium: Pedagogies for Translation and Interpreting*. Tennent, Martha (ed.), Philadelphia: John Benjamins, 177-189.
- BASSNETT, Susan. 2002. *Translation Studies*. London: Routledge.
- BAUMGARTEN, Stefan, Konrad KLIMKOWSKI, and Clare SULLIVAN. 2010. „Towards a Transgressionist Approach: Critical-Reflexive Translator Education“. *T21N – Translation in Transition* [online] [cit. 2014-08-29]. Dostupné z WWW: <<http://www.t21n.com/homepage/articles/T21N-2010-05-Baumgarten,Klimkowski,Sullivan.pdf>>.
- BEEBY, Allison. 2000. „Evaluating the Development of Translation Competence“. In *Developing Translation Competence*. Schäffner, Christina and Beverly Adab (eds.), Amsterdam: John Benjamins, 185-198.
- BERNARDINI, Silvia. 2004. „The Theory Behind the Practice: Translator Training or Translator Education?“. In *Translation in Undergraduate Degree Programmes*. Malmkjær, Kirsten (ed.), Amsterdam: John Benjamins, 17-29.
- BUTZKAMM, Wolfgang and John A. W. CALDWELL. 2009. *The Bilingual Reform: A Paradigm Shift in Foreign Language Teaching*. Tübingen: Narr.
- CALZADA PÉREZ, Maria. 2005. „Applying Translation Theory in Teaching“. *New Voices in Translation Studies 1(2005)*, 1-11.
- CAMINADE, Monique and Anthony PYM. 1998. „Translator-training institutions“. In *The Routledge Encyclopedia of Translation Studies*. Baker, Mona (ed.), London: Routledge, 280-285.
- CASTELLANO, Llana. 1988. „Get rich-but slow“. In *ITI Conference 2: Translators and interpreters mean business*. Picken, Catrion (ed), London: ASLIB, 132-135.
- CATFORD, John C. 1965. *A Linguistic Theory of Translation*. Oxford: Oxford University Press.
- CHESTERMAN, Andrew. 1996. „Teaching Translation Theory: The Significance of Memes“. In *Teaching Translation and Interpreting 3*. Dollerup, Cay and Vibeke Appel (eds.), Amsterdam: John Benjamins, 63-71.
- CHESTERMAN, Andrew. 1997. *Memes of Translation*. Amsterdam: John Benjamins.
- CHESTERMAN, Andrew. 2000. „Teaching Strategies for Emancipatory Translation“. In *Developing Translation Competence*. Schäffner, Christina and Beverly Adab (eds.), Amsterdam: John Benjamins, 77-89.
- CHESTERMAN, Andrew. 2004. „Paradigm Problems?“. In *Translation Research and Interpreting Research. Traditions, Gaps and Synergies*. Schäffner, Christina (ed.), Clevedon: Multilingual Matters, 52-56.

- CHESTERMAN, Andrew. 2005. „Causality in translator training“. In *Training for the New Millennium. Pedagogies for translation and interpreting*. Tennent, Martha (ed.), Amsterdam: John Benjamins, 191-208.
- CHESTERMAN, Andrew and Emma WAGNER. 2002. *Can Theory Help Translators? A Dialogue Between the Ivory Tower and the Wordface*. Manchester: St. Jerome.
- COOK, Guy. 2010. *Translation in Language Teaching*. Oxford: Oxford University Press.
- DELISLE, Jean. 1980. *L'analyse du discours comme méthode de traduction*. Ottawa: Éditions de l'Université d'Ottawa.
- DREYFUS, Hubert L. and Stuart E. DREYFUS. 1986. *Mind Over Machines*. Oxford: Blackwell.
- EL-SHIYAB, Said. 1996. „The Importance of Teaching Translation Theory“. *Babel* 42:3, 166-173.
- EMMEROVÁ, Jarmila. 1991. „Odras jazyka originálu v jazyce překladu.“ In *Hovory o překladu a tlumočení*. Hrdlička, Milan a Radek Redek (eds.), Praha: Interlingua Servis, 79-87.
- EMT Expert Group. 2009. *Competences for professional translators, experts in multilingual and multimedia communication* [online] [cit. 2014-03-29]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/dgs/translation/programmes/emt/key_documents/emt_competences_translators_en.pdf>.
- EMT Expert Group. 2013. *The EMT Translator Trainer Profile Competences of the trainer in translation* [online] [cit. 2014-03-29]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/dgs/translation/programmes/emt/key_documents/translator_trainer_profile_en.pdf>.
- EUROPEAN COMMISSION. 2003. *Second Report on the activities of the Working Group on Basic Skills, Foreign Language Teaching and Entrepreneurship*.
- FIŠER, Zbyněk. 2009. *Překlad jako kreativní proces: teorie a praxe funkcionalistického překládání*. Brno: Host.
- FJODOROV, Andrej Venediktovič. 1968. *Osnovy obščej teorii perevoda*. Moskva: Vysšaja škola.
- FLEISCHMANN, Eberhard, Wladimir KUTZ, Peter A. SCHMITT (Hrsg.). 1997. *Translationsdidaktik: Grundfragen der Übersetzungswissenschaft*. Tübingen: Narr.
- FLEISCHMANN, Eberhard, Peter A. SCHMITT, Gerd WOTJAK (Hrsg.). 2004. *Translationskompetenz. Studien zur Translation 14*. Tübingen: Stauffenburg.
- FRASER, Janet. 2000. „The Broader View: How Freelance Translators Define Translation Competence“. In *Developing Translation Competence*. Schäffner, Christina and Beverly Adab (eds.), Amsterdam: John Benjamins, 51-62.
- GAK, Vladimir G. 1976. „The Semantic Structure of the Word as Component of the Semantic Structure of the Utterance“. *Linguistics*, 180: 27-41.
- GARCÍA ÁLVAREZ, Ana María. 2007. „Evaluating students' translation process in specialised translation: Translation commentary“. *The Journal of Specialised Translation* 7 [online] [cit. 2014-10-25]. Dostupné z WWW: <http://www.jostrans.org/issue07/art_alvarez.php>.
- GENTILE, Adolfo. 1996. „Translation Theory Teaching: Connecting Theory and Practice“. In *Teaching Translation and Interpreting 3*. Dollerup, Cay and Vibeke Appel (eds.), Amsterdam: John Benjamins, 55-62.
- GENTZLER, Edwin. 2001. *Contemporary translation theories*. Second revised edition. Clevedon: Multilingual Matters.
- GERDING-SALAS, Constanza. 2000. „Teaching Translation: Problems and Solutions“. *Translation Journal* 4(3): 1-12 [online] [cit. 2014-08-05]. Dostupné z WWW: <<http://translationjournal.net/journal/13educ.htm>>.
- GILE, Daniel. 2009. *Basic Concepts and Models for Interpreter and Translator Training*. Revised Edition. Amsterdam: John Benjamins.
- GILLET, Andy, Angela HAMMOND and Mary MARTALA. 2009. *Inside Track: Successful Academic Writing*. London/New York: Pearson Education.
- GODBOUT, Marielle. 2012. „Looking to Sociology to Trace a More Successful Path Towards the Professionalization of Translation.“ Eighth Symposium On Translation, Interpretation and Terminology, Havana, Cuba [online] [cit. 2014-07-27]. Dostupné z WWW: <<http://www.cttic.org/ACTI/2012/Actes/Marielle%20Godbout.pdf>>.

- GONZÁLES DAVIES, Maria. 2004. „Undergraduate and Postgraduate Translation Degrees: Aims and Expectations“. In *Translation in Undergraduate Degree Programmes*. Malmkjær, Kirsten (ed.), Amsterdam: John Benjamins, 67-81.
- GOUADEC, Daniel. 2007. *Translation as a Profession*. Amsterdam: John Benjamins.
- GREENWOOD, Ernest. 1957. „Attributes of a profession.“ *Social Work*, 2: 44–55.
- GROMOVÁ, Edita. 2009. *Úvod do translatológie*. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Filozofická fakulta.
- GROMOVÁ, Edita a Milan HRDLIČKA (eds.). 2003. *Antologie teorie odborného překladu*. Ostrava: Repronis.
- GROSJEAN, François. 2001. „The Bilingual’s Language Modes“. In *One Mind, Two Languages: Bilingual language processing*. Nicol, Janet L. (ed.), Malden, MA: Blackwell Publishers, 1-22.
- GROSJEAN, François. 2011. „Life as a Bilingual: The reality of living with two (or more) languages“. *Psychology Today* [online] [cit. 2014-09-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.psychologytoday.com/blog/life-bilingual/201109/those-incredible-interpreters>>.
- GUTT, Ernst-August. 2005. „On the impossibility of practising translation without theory“. In *On the Relationship between Translation Theory and Translation Practice*. Peeters, Jean (ed.), Frankfurt am Main: Peter Lang, 13-21.
- HARRIS, Brian. 1977. „The importance of natural translation“. *Working Papers on Bilingualism*, 12: 96-114.
- HARRIS, Brian and Bianca SHERWOOD. 1978. „Translating as an Innate Skill“. In *Language, Interpretation and Communication*. Gerver, David and H. Wallace Sinaiko (eds.), New York & London: Plenum, 155-170.
- HATIM, Basil and Ian Mason. 1997. *Translator as Communicator*. London: Routledge.
- HENDL, Jan. 2005. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál.
- HERMANS, Johann and José LAMBERT. 1998. „From Translation Markets to Language Management: The Implications of Translation Services“. *Target* 10:1, 113-132.
- HERMANS, Theo. 2002. „Translation’s representations“. In *Teaching Translation and Interpreting 4. Building Bridges*. Hung, Eva (ed.), Amsterdam: John Benjamins, 3-18.
- HERTING, Beate. 1997. „Zur Integration von Übersetzungswissenschaft und -praxis in der Ausbildung“. In *Translationsdidaktik*. Fleischmann, Eberhard, Wladimir Kutz, Peter A. Schmitt (Hrsg.), Tübingen: Narr, 79-86.
- HOLMES, James. 1988. *Translated! Papers on literary translation and translation studies*. Amsterdam: Rodopi.
- HÖNIG, Hans G. 1988. „Übersetzen lernt man nicht durch Übersetzen.“ *Fremdsprachen lehren und lernen* 17: 154–167.
- HÖNIG, Hans G. 1995. *Konstruktives Übersetzen*. Tübingen: Stauffenburg.
- HÖRMANN, Patricia. 1992. „Introducing theory in a course of translation: A Chilean Case Study“. In *Teaching Translation and Interpreting: Training, Talent and Experience*. Dollerup, Cay and Anne Loddegaard (eds.), Amsterdam: John Benjamins, 57-61.
- HRDLIČKA, Milan. 1991. „K aktuálním otázkám teorie překladu“. In *Hovory o překladu a tlumočení*. Hrdlička, Milan a Radek Redek (eds.), Praha: Interlingua Servis, 5-21.
- HRDLIČKA, Milan. 1992. „Z translatologického slovníku“. *ToP (tlumočení-překlad)*, roč. 3, č. 12, s. 3.
- HREHOVČÍK, Teodor. 2006. *Prekladateľské minimum*. Bratislava: IRIS.
- HUNG, Eva (ed.). 2002. *Teaching Translation and Interpreting 4. Building Bridges*, Amsterdam: John Benjamins.
- INGO, Rune. 1992. „Translation theory: four fundamental aspects“. In *Teaching Translation and Interpreting: Training, Talent and Experience*. Dollerup, Cay and Anne Loddegaard (eds.), Amsterdam: John Benjamins, 49-56.
- JETTMAROVÁ, Zuzana. 1997. „Translation Studies and its Paradigm: Confusion or Diffusion in Translator/Interpreter Training?“. In *Translationsdidaktik: Grundfragen der Übersetzungswissenschaft*. Fleischmann, Eberhard (ed.), Tübingen: Narr, 140-144.

- JETTMAROVÁ, Zuzana. 2004. „A Way to Methodology: The Institutional Role in Translation Studies Research Training and Development.“ In *Translation Research and Interpreting Research: Traditions, Gaps and Synergies*. Schäffner, Christina (ed.), Clevedon: Multilingual Matters, 77-87.
- JETTMAROVÁ, Zuzana. 2009. *Kontexty (v) překladovosti*. Disertační práce. Praha: Univerzita Karlova.
- KADE, Otto. 1968. *Zufall und Gesetzmäßigkeit in der Übersetzung*. Beihefte zur Zeitschrift *Fremdsprachen* 1. Leipzig.
- KATAN, David. 2009. „Translation Theory and Professional Practice: A Global Survey of the Great Divide.“ *Hermes* 42: 111-153.
- KELLY, Dorothy. 2005. *A Handbook for Translator Trainers*. Manchester: St Jerome.
- KIRALY, Donald. 1995. *Pathways to Translation: Pedagogy and Process*. Kent: Kent State University Press.
- KIRALY, Donald. 2000. *Social Constructivist Approach to Translator Education: Empowerment from Theory to Practice*. Manchester: St. Jerome.
- KLABAL, Ondřej. 2014. *Peter Newmark a jeho přínos translatologii*. Magisterská diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova.
- KLAUDY, Kinga. 2003. *Languages in translation: lectures on the theory, teaching and practice of translation: with illustrations in English, French, German, Russian and Hungarian*. Budapest: Scholastica.
- KLAUDY, Kinga. 2006. *The Role of Translation Theory in Translator Training. European Master's in Translation DGT, Brussels, 19-20 October 2006* [online] [cit. 2014-07-28]. Dostupné z WWW: <<http://www.docin.com/p-334800621.html>>.
- KNITTLOVÁ, Dagmar. 1995. *Teorie překladu*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- KNITTLOVÁ, Dagmar. 2000. *K teorii i praxi překladu*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- KNITTLOVÁ, Dagmar. 2010. *Překlad a překládání*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- KOLAWOLE, Samuel Oladipo. 2012. „Is every bilingual a translator?“ *Translation Journal*. Volume 16, No. 2. [online] [cit. 2014-01-29]. Dostupné z WWW: <<http://www.bokorlang.com/journal/60bilingual.htm>>.
- KOMISSAROV, Vilen Naumovich. 1973. *Slovo o perevode*. Moskva: Meždunarodnyje otnošenija.
- KOMISSAROV, Vilen Naumovich. 1985. „The Practical Value of Translation Theory“. *Babel* 31(4): 208-212.
- Komunitní tlumočníci ve víru integrace*. 1. vydání. Praha: META, 2014.
- KRÁLOVÁ Jana a Zuzana JETTMAROVÁ (eds.). 2008. *Tradition versus Modernity: From the Classic Period of the Prague School to Translation Studies at the Beginning of the 21st Century*. Praha: Univerzita Karlova.
- KRAUS, Jiří a kol. 2007. *Nový akademický slovník cizích slov A-Ž*. Praha: Academia.
- KRIDEL, Craig. 2010. *Encyclopedia of Curriculum Studies*. Los Angeles: Sage Publication.
- KUFNEROVÁ, Zlata. 2009. *Čtení o překládání*. Jinočany: H&H.
- KÜNZLI, Rudolf. 1997. „Common Frame and Places of Didaktik.“ In *Didaktik and/or Curriculum – an International Dialogue*. Gundem, Bjørg B., Stefan Hopmann (eds.), New York: Peter Lang Publishing, 29–46.
- KUSSMAUL, Paul. 1995. *Training the Translator*. Amsterdam: John Benjamins.
- LADMIRAL, Jean-René. 1981. „Éléments de traduction philosophique“. *Langue française*, 51: 19-34.
- LANG, Margaret F. 1992. „Common Ground in Teaching Translation & Interpreting: Discourse Analysis Techniques“. In *Teaching Translation and Interpreting: Training, Talent and Experience*. Dollerup, Cay and Anne Loddegaard (eds.), Amsterdam: John Benjamins, 205-208.
- LARSON, Mildred (ed.). 1991. *Translation: theory and practice, tension and interdependence*. Binghamton: State University of New York.
- LAVIOSA, Sara. 2004. „Corpus-based translation studies: Where does it come from? Where is it going?“ *Language Matters: Studies in the Languages of Africa*. 35(1): 6-27.

- LEDERER, Marianne. 2003. *Translation: The Interpretive Model*. Manchester: St Jerome.
- LEDERER, Marianne. 2007. „Can Theory Help Translator and Interpreter Trainers and Trainees?“ *The Interpreter and Translator Trainer* 1(1): 15-35.
- LEFEVERE, André. 1996. „Translation: Beyond the Book.“ In *Language and Literature Today. Proceedings of the XIXth Triannual Congress of the International Federation for Modern Languages and Literatures*. Neide de Faria (ed), Brasilia: Universidade de Brasilia, 350-362.
- LESZNYAK, Márta. 2007. „Conceptualizing translation competence.“ *Across Languages and Cultures* 8(2): 167–194.
- LEUVEN-ZWART, Kitty M. van. 1989/1990. „Translation and original: similarities and dissimilarities“, I and II. *Target* 1(2), 151-181 and 2(1), 69-95.
- LEVÝ, Jiří. 1967. „Translation as a Decision Making Process.“ In *To Honor Roman Jakobson*, vol. 2, The Hague: Mouton, 1171-1182.
- LEVÝ, Jiří. 1971. „Bude teorie překladu užitečná překladatelům?“ In *Bude literární věda exaktní vědou?* Praha: Československý spisovatel, 147-157.
- LEVÝ, Jiří. [1957] 1996. *České teorie překladu: vývoj překladatelských teorií a metod v české literatuře*. Praha: Ivo Železný.
- LEVÝ, Jiří. [1963] 1998. *Umění překladu*. Praha: Ivo Železný.
- LÖRSCHER, Wolfgang. 1997. „A process-analytical approach to translation and implications for translation teaching.“ *Ilha do Desterro* 33: 69–85.
- LÖRSCHER, Wolfgang. 2012. „Bilingualism and Translation Competence“. *SYNAPS – A Journal of Professional Communication*, 27/2012, [online] [cit. 2014-01-22]. Dostupné z WWW: <https://www.nhh.no/Files/Filer/institutter/fsk/Synaps/27-2012/Artikkel_%201%2027-12.pdf>.
- LVOVSKAJA, Zinaida D. 1985. *Teoričeskije problemy perevoda*. Moskva: Vysšaja škola.
- MACKENZIE, Rosemary. 1998. „The Place of Language Teaching in a Quality Oriented Translators’ Training Programme“. In *Translation and Language Teaching: Language Teaching and Translation*. Malmkjær, Kirsten (ed.), Manchester: St. Jerome, 15-19.
- MACKENZIE, Rosemary. 2004. „The Competencies Required by the Translator’s Roles as a Professional“. In *Translation in Undergraduate Degree Programmes*. Malmkjær, Kirsten (ed.), Amsterdam: John Benjamins, 31-38.
- MALMKJÆR, Kirsten (ed.). 1998. *Translation and Language Teaching: Language Teaching and Translation*. Manchester: St. Jerome.
- MALMKJÆR, Kirsten (ed.). 2004. *Translation in Undergraduate Degree Programmes*. Amsterdam: John Benjamins.
- MARCO, Josep. 2007. „The terminology of translation. Epistemological, conceptual and intercultural problems and their social consequences.“ *Target* 19(2): 255-269.
- McTAGUE, Claire. 1996. „Grüsse aus der Praxis – ein Zwischenruf.“ In *Übersetzerische Kompetenz*. Kellertat, Andreas F. (ed.), Frankfurt am Main: Lang, 165-168.
- MONTEIRO, Luciano. 2012. „Kvalitní překlad ve čtyřech krocích“. *ToP – odborný bulletin Jednoty tlumočnicků a překladatelů*, 103: 5.
- MOSER-MERCER, Barbara. 1996. „Teaching Theory or Teaching Theory“. *Parallèles* 18: 199-203.
- MOSSOP, Brian. 1994. „Goals and methods for a course in translation theory“. In *Translation Studies: An Interdiscipline: Selected papers from the Translation Studies Congress, Vienna, 1992*. Snell-Hornby, Mary, Franz Pöchhacker and Klaus Kaindl (eds.), Amsterdam: John Benjamins, 401-409.
- MOSSOP, Brian. 2005. „What Practitioners Can Bring to Theory? – The Good and the Bad“. In *On the Relationship between Translation Theory and Translation Practice*. Peeters, Jean (ed.), Frankfurt am Main: Peter Lang, 23-28.
- MOSSOP, Brian. 2014. *Revising and Editing for Translators*. Third Edition. Abingdon: Routledge.
- MRAČEK, David. 2009. „Přínos modelu překladatelské analýzy Christiane Nordové pro didaktiku překladu“. In *Vědecký výzkum a výuka jazyků III. Sborník příspěvků z 3. mezinárodní konference*. Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové.

- MRAČEK, David. 2011. „Překlad jako moderní nástroj výuky jazyků“. In *Vědecký výzkum a výuka jazyků IV. Sborník příspěvků v plném znění*. Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové, 191-197.
- MRAČEK, David. 2013. „Tlumočení ve výuce cizích jazyků.“ In *Vědecký výzkum a výuka jazyků V. Komunikační sebereflexe a kompetence. Sborník příspěvků z 5. mezinárodní konference*. Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové, 147-154.
- MRAČEK, David. 2014. „Why Translation Matters for Language Learners: A 21st Century Perspective“. *Hermeneus, Revista de Traducción e Interpretación*, 16: 425-435.
- MÜGLOVÁ, Daniela. 1996. *Preklad v teórii a praxi cudzojazyčnej výučby*. Nitra: Vysoká škola pedagogická.
- MUNDAY, Jeremy. 2008. *Introducing Translation Studies: Theories and Applications*. Second edition. London and New York: Routledge.
- MUNDAY, Jeremy (ed.). 2009. *The Routledge Companion to Translation Studies*. London and New York: Routledge.
- MUSCHNER, Annette. 2007. „Die Übersetzungskompetenz und ihre didaktische Umsetzung im Sprachenpaar Tschechisch – Deutsch“. In *Translation and Meaning Part 7, Proceedings of the 4th International Maastricht–Łódź Duo Colloquium on Translation and Meaning, 18–21 May 2005*. Thelen, Marcel and Barbara Lewandowska-Tomaszczyk (eds.), Maastricht: Zuyd University, 103-113.
- NEUBERT, Albrecht. 1997a. „Übersetzungswissenschaft und Übersetzungslehre: Spannungen und Chancen, Hemmnisse und Möglichkeiten, Gegensätze und Gemeinsamkeiten, Isolation und Gemeinsamkeit“. In *Translationsdidaktik: Grundfragen der Übersetzungswissenschaft*. Fleischmann, Eberhard (ed.), Tübingen: Narr, 3-14.
- NEUBERT, Albrecht. 1997b. „Teaching Translation as Text“. In *Transfer: Übersetzen – Dolmetschen – Interkulturalität*. Drescher, Horst W. (ed.), Frankfurt am Main: Peter Lang, 75-90.
- NEUBERT, Albrecht. 2000. „Competence in Language, in Languages, and in Translation“. In *Developing Translation Competence*. Schäffner, Christina and Beverly Adab (eds.), Amsterdam: John Benjamins, 3-18.
- NEUBERT, Albrecht. 2005. „Theory and practice in translation teaching: Looking back on forty years of good and bad experiences“. In *On the Relationship between Translation Theory and Translation Practice*. Peeters, Jean (ed.), Frankfurt am Main: Peter Lang, 249-258.
- NEWMARK, Peter. 1981. *Approaches to Translation*. Oxford: Pergamon Press.
- NEWMARK, Peter. 1988. *A Textbook of Translation*. London: Prentice Hall.
- NEWMARK, Peter. 1993. *Paragraphs on Translation*. Clevedon: Multilingual Matters.
- NEWMARK, Peter. 2002. „Translation Now No. 18.“ *The Linguist* 41 (3): 94-96.
- NEWMARK, Peter. 2009. „The Linguistic and Communicative Stages in Translation Theory“. In *The Routledge Companion to Translation Studies*. Munday, Jeremy (ed.), London: Routledge, 20-35.
- NORD, Christiane. 1988. *Textanalyse und Übersetzen. Theorie, Methode und didaktische Anwendung einer übersetzungsrelevanten Textanalyse*. Heidelberg: Groos.
- NORD, Christiane. 1991. *Text Analysis in Translation: Theory, Methodology and Didactic Application of a Model for Translation-Oriented Text Analysis*. Amsterdam: Rodopi.
- NORD, Christiane. 1996. „Wer nimmt denn mal den ersten Satz? Überlegungen zu neuen Arbeitsformen im Übersetzungsunterricht.“ In *Übersetzungswissenschaft im Umbruch: Festschrift für Wolfram Wilss zum 70. Geburtstag*. Lauer, Angelika et al. (eds.), Tübingen: Narr, 313-327.
- NORD, Christiane. 1997. *Translating as a Purposeful Activity: Functionalist Approaches Explained*. Manchester: St Jerome.
- NORD, Christiane. 2005. „Training functional translators“. In *Training for the New Millennium. Pedagogies for translation and interpreting*. Tennent, Martha (ed.), Amsterdam: John Benjamins, 209-223.

- OROZCO, Mariana. 2000a. *Instrumentos de medida de la adquisición de la competencia traductora: construcción y validación*. Nepublikovaná disertační práce. Universitat Autònoma de Barcelona.
- OROZCO, Mariana. 2000b. „Building a Measuring Instrument for the Acquisition of Translation Competence in Trainee Translators”. In *Developing Translation Competence*. Schäffner, Christina and Beverly Adab (eds.), Amsterdam: John Benjamins, 199-214.
- PACTE. 2003. „Building a Translation Competence Model.“ In *Triangulating Translation: perspectives in process oriented research*. Alves, Fabio (ed.), Amsterdam: John Benjamins, 43-66.
- PACTE. 2011. „Results of the Validation of the PACTE Translation Competence Model: Acceptability and Decision Making.” In *Methods and Strategies of Process Research: Integrative Approaches in Translation Studies*. Alvstad, Cecilia, Adelina Hild and Elisabet Tiselius (eds.), Amsterdam: John Benjamins, 317–343.
- PACTE. 2014. „First Results of PACTE Group's Experimental Research on Translation Competence Acquisition: The Acquisition of Declarative Knowledge of Translation”, *MonTI. Monografías de Traducción e Interpretación*, special issue 1, 85-115.
- PEETERS, Jean (ed.). 2005. *On the Relationship between Translation Theory and Translation Practice*. Frankfurt am Main: Peter Lang.
- PIOTROWSKA, Maria. 2010. „Methodological Value of Self-Reflection in Translator Training. Student Empowerment”. In *Teaching Translation and Interpreting Skills in the 21st Century*. Zehnalová, Jitka, Ondřej Molnár and Michal Kubánek (eds.), Olomouc: Palacký University, 105-117.
- POPOVIČ, Anton. 1968. *Preklad a výraz*. Bratislava: VSAV.
- POPOVIČ, Anton. 1975. *Teória umeleckého prekladu*. Bratislava: Tatran.
- POPOVIČ, Anton (ed.). 1977. *Preklad odborného textu*. Bratislava: SPN.
- POPOVIČ, Anton. 1983. *Originál/preklad: interpretačná terminológia*. Bratislava: Tatran.
- PRŮCHA, Jan a Jaroslav VETEŠKA. 2012. *Andragogický slovník*. Praha: Grada.
- PYM, Anthony. 1996. „Ideologies of the expert in discourses on translator training“. In *Problems and Trends in the Teaching of Interpreting and Translation*. Gambier, Yves and Mary Snell-Hornby (eds.), Misano: Istituto San Pellegrino. 139–149.
- PYM, Anthony. 2003. „Redefining Translation Competence in an Electronic Age. In Defence of a Minimalist Approach“ *Meta* (48)4: 481-497.
- PYM, Anthony. 2009. „Translator Training“. Pre-print text written for the Oxford Companion to Translation Studies. [online] [cit. 2014-09-18] Dostupné z WWW: <http://usuaris.tinet.cat/apym/on-line/training/2009_translator_training.pdf>.
- PYM, Anthony. 2010. *Exploring Translation Theories*. London: Routledge.
- RABADÁN, Rosa. 1991. *Equivalencia y traducción: problemática de la equivalencia transléctica inglés-español*. León: Universidad de León.
- RABADÁN, Rosa. 2008. „Refining the idea of 'applied extension'“. In *Beyond Descriptive Translation Studies*. Pym, Anthony et al. (eds.), Amsterdam: John Benjamins. 103-118.
- RADA EVROPY. 2002. *Společný evropský referenční rámec pro jazyky: jak se učíme jazykům, jak je vyučujeme a jak v jazycích hodnotíme*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- RAKŠANYIOVÁ, Jana. 2009. „Od binárných opozícií k prierezovému mysleniu“. In *Tlmočenie a preklad piatimi pohľadmi*. Stahl, Jaroslav (ed.), Bratislava: FF UK, 3-12.
- Rámcový vzdelávací program pro jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky*. 1. vydání. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2009. 57 s. [cit. 2014-07-08]. Dostupné z WWW: <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPJS_vup_pv_050509.pdf>.
- RECKER, Jakov Iosifovič. 1974. *Teorija perevoda i perevodčeskaja praktika*. Moskva: Meždunarodnyje otnošenija.
- REJZEK, Jiří. 2001. *Český etymologický slovník*. Praha: Leda.
- RISKU, Hanna. 1998. *Translatorische Kompetenz. Kognitive Grundlagen des Übersetzens als Expertentätigkeit. Studien zur Translation 5*. Tübingen: Stauffenburg.

- ROBERTS, Jennifer and Michael DIETRICH. 1999. „Conceptualizing Professionalism: Why Economics needs Sociology.“ *American Journal of Economics and Sociology*, 58: 977-998.
- ROHLÍKOVÁ, Lucie a Jana VEJVODOVÁ. 2012. *Vyučovací metody na vysoké škole*. Praha: Grada.
- RUBÁŠ, Stanislav (ed.). 2012. *Slovo za slovem. S překladateli o překládání*. Praha: Academia.
- SCHÄFFNER, Christina. 2000. „Running before Walking? Designing a Translation Programme at Undergraduate Level“. In *Developing Translation Competence*. Schäffner, Christina and Beverly Adab (eds.), Amsterdam: John Benjamins, 143-156.
- SCHÄFFNER, Christina. 2004. „Developing professional translation competence without a notion of translation“. In *Translation in Undergraduate Degree Programmes*. Malmkjær, Kirsten (ed.), Amsterdam: John Benjamins, 113-125.
- SCHÄFFNER, Christina. 2005. „Preparing students of translation for the real world: needs, methods, constraints“. In *On the Relationship between Translation Theory and Translation Practice*. Peeters, Jean (ed.), Frankfurt am Main: Peter Lang, 237-248.
- SCHÄFFNER, Christina and Beverly ADAB (eds.). 2000. *Developing Translation Competence*. Amsterdam: John Benjamins.
- SKALKOVÁ, Jarmila. 2007. *Obečná didaktika*. Praha: Grada Publishing.
- SKIBIŇSKA, Elzbieta. 2015, v tisku. „Polish Translation Studies at the Turn of Centuries: Comments from the Scientometric Perspective“. In *Czech, Slovak and Polish Structuralist Traditions in the Translation Studies Paradigm Today*. Králová, Jana and Stanislav Rubáš (eds.). Charles University in Prague: Karolinum Press.
- SNELL-HORNBY, Mary. 1992. „The Professional Translator of Tomorrow: Language Specialist or All-Round Expert?“. In *Teaching Translation and Interpreting: Training, Talent and Experience*. Dollerup, Cay and Anne Loddegaard (eds.), Amsterdam: John Benjamins, 9-22.
- SNELL-HORNBY, Mary (ed.). 1994. *Übersetzungswissenschaft – eine Neuorientierung: zur Integration von Theorie und Praxis*. Tübingen: Francke.
- SNELL-HORNBY, Mary. 1997. „Übersetzungswissenschaft in Europa – Theorie und Ausbildung im Wandel der Zeit“. In *Translationsdidaktik: Grundfragen der Übersetzungswissenschaft*. Fleischmann, Eberhard (ed.), Tübingen: Narr, 28-35.
- SNELL-HORNBY, Mary. 2000. „McLanguage: The Identity of English as an Issue in Translation Today“. In *Translation into Non-Mother Tongues in Professional Practice and Training*. Grosman, Meta, Mira Kadrić, Irena Kovačić and Mary Snell-Hornby (eds.), Tübingen: Stauffenburg Verlag, 35-44.
- SNELL-HORNBY, Mary. 2006a. *The Turns of Translation Studies: New paradigms or shifting viewpoints?* Amsterdam: John Benjamins.
- SNELL-HORNBY, Mary et al. (eds.). 2006b. *Handbuch Translation*. Tübingen: Stauffenburg.
- SNELL-HORNBY, Mary, Franz PÖCHHACKER and Klaus KAINDL (eds.). 1994. *Translation Studies: An Interdiscipline*. Amsterdam: John Benjamins.
- STOLZE, Rade Gundis. 2011. *The Translator's Approach – Introduction to Translational Hermeneutics*. Berlin: Frank & Timme.
- Strategie rozvoje lidských zdrojů pro Českou republiku*. 2003. [online] [cit. 2014-08-09]. Dostupné z WWW: <<http://www.culturenet.cz/res/data/002/000267.pdf>>.
- SVOBODA, Tomáš. 2012. *Kapitoly z překladatelské praxe: odborný překlad mezi němčinou a češtinou*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze.
- ŠEBÖKOVÁ, Stanislava. 2010. *Comparing Translation Competence*. Magisterská diplomová práce. Brno: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity.
- THELEN, Marcel. 2005. „Theory and Practice in Translation: Co-operation or Mere Co-existence?“. In *On the Relationship between Translation Theory and Translation Practice*. Peeters, Jean (ed.), Frankfurt am Main: Peter Lang, 41-50.
- TIONOVÁ, Alena a kol. 1989. *Francouzština pro pokročilé*. Praha: SPN.
- TÓTH, Zsuzsa N. 2006. „The name and nature of the Budapest programme in translation studies“. [online] [cit. 2014-10-20]. Dostupné z WWW: <http://isg.urv.es/cetra/misano2006_zstoth.pdf>.

- TOURY, Gideon. 1980. *In Search of a Theory of Translation*. Tel-Aviv: The Porter Institute for Poetics and Semiotics.
- TOURY, Gideon. 1986. „Natural translation and the making of a native translator“. *TEXTconTEXT* 1, 11-29.
- TOURY, Gideon. 1995. *Descriptive Translation Studies and Beyond*. Amsterdam: John Benjamins.
- VAVROUŠOVÁ, Petra (ed.). 2013. *Sedm tváří translatologie: Teorie překlada a tlumočení prizmatem současných španělských translatologů*. Praha: Karolinum.
- VEGA, Miguel Ángel. 2013. „Skeptický pohled do minulosti a současnosti teorie překlada“. In *Sedm tváří translatologie: Teorie překlada a tlumočení prizmatem současných španělských translatologů*. Vavroušová, Petra (ed.), Praha: Karolinum, 57-70.
- VILCHES, Eva. 2012. *Rosa Rabadán a její přínos pro vývoj translatologie*. Magisterská diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova.
- VINAY, Jean Paul; Jean DARBELNET. 1958. *Stylistique comparée du français et de l'anglais. Méthode de traduction*. Paris: Didier.
- WAY, Catherine. 2000. „Structuring Specialised Courses: A Hit and Miss Affair?“ In *Developing Translation Competence*. Schäffner, Christina and Beverly Adab (eds.), Amsterdam: John Benjamins, 131-141.
- WIDDOWSON, Henry G. 1984. „English in training and education“. In *Explorations in Applied Linguistics 2*. Oxford: Oxford University Press.
- WILSS, Wolfram. 1976. „Perspectives and Limitations of a Didactic Framework for the Teaching of Translation“. In *Translation: Applications and Research*. Brislin, Richard W. (ed.), New York: Gardner, 117-137.
- WILSS, Wolfram. 2004. „Translation Studies: A didactic approach.“ In *Translation in Undergraduate Degree Programmes*. Malmkjær, Kirsten (ed.), Amsterdam: John Benjamins, 9-15.
- WREDE, Oľga. 2005. „Preklad a jeho postavenie v kontexte odborného cudzojazyčného vzdelávania“. In *Zborník prác z medzinárodnej konferencie Univerzité vzdelávanie po vstupe do EÚ* [online]. Nitra: VES SPU. [cit. 2014-08-20]. Dostupné z WWW <http://www.fem.uniag.sk/uveu2005/zbornik/zbornik/sekcia_6/wrede.pdf>.
- ZABALBEASCOA, Patrick. 2000. „From Techniques of Translation to Types of Solutions“. In *Investigating Translation*. Beeby, Allison et al. (eds.), Amsterdam: John Benjamins, 117-127.
- ZHU, Chunshen. 2002. „Translation: Theories, practice, and teaching.“ In *Teaching Translation and Interpreting 4. Building Bridges*, Hung, Eva (ed.), Amsterdam: John Benjamins, 19-30.

4.2 Internetové zdroje

- ASTON UNIVERSITY: POSTGRADUATE STUDY [online] Aston University ©2014 [cit. 2014-08-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.aston.ac.uk/study/postgraduate/taught-programmes/school/languages-social-sciences/>>.
- ASTON UNIVERSITY: UNDERGRADUATE COURSES [online] Aston University ©2014 [cit. 2014-08-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.aston.ac.uk/study/undergraduate/courses/school/languages-social-sciences/>>.
- EUROPEAN TRANSLATION SOCIETY: CONFERENCES IN TRANSLATION STUDIES [online] EST ©2014 [cit. 2014-10-09]. Dostupné z WWW: <<http://www.aston.ac.uk/study/undergraduate/courses/school/languages-social-sciences/>>.
- EUROPEAN TRANSLATION SOCIETY: TRANSLATOR TRAINING OBSERVATORY [online] EST ©2014 [cit. 2014-12-06]. Dostupné z WWW: <<http://isg.urv.es/tti/tti.htm>>.
- EVROPSKÁ SPOLUPRÁCE VE VZDĚLÁVÁNÍ A ODBORNÉ PŘÍPRAVĚ (EDUCATION AND TRAINING 2020). MŠMT: MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY [online]. MŠMT, ©2013-2014 [cit. 2014-04-05]. Dostupné z WWW: <<http://http://isg.urv.es/conferences/index.html>>.

- MODULKATALOG FACHÜBERSETZEN ARABISCH/DEUTSCH/ENGLISCH (M.A.) [online] Hochschule Magdeburg-Stendal ©2010 [cit. 2014-08-06]. Dostupné z WWW: <<https://wwwalt.hs-magdeburg.de/fachbereiche/kommunikation-und-medien/files/modulhandbuch-mat.pdf>>.
- MODULKATALOG INTERNATIONALE FACHKOMMUNIKATION (B.A.) [online] Hochschule Magdeburg-Stendal ©2010. [cit. 2014-08-06]. Dostupné z WWW: <<https://wwwalt.hs-magdeburg.de/fachbereiche/kommunikation-und-medien/files/modulhandbuch-ifk.pdf>>.
- OPTIMALE Declaration [online] Optimale – Erasmus Network for Professional Translator Training ©2013. [cit. 2015-01-08]. Dostupné z WWW: <http://www.translator-training.eu/attachments/article/63/OPTIMALE%20declaration_translator%20training%20014-2020.pdf>.
- PROFILY ABSOLVENTŮ [online] Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze: Ústav translatologie ©2014. [cit. 2014-09-08]. Dostupné z WWW: <<http://utrl.ff.cuni.cz/UTRLFF-94.html>>.
- PROFIL ABSOLVENTA NAVAZUJÍCÍHO MAGISTERSKÉHO STUDIJNÍHO OBORU JIHOVÝCHODOEVROPSKÁ STUDIA [online] Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze: Katedra jihoslovanských a balkanistických studií ©2011. [cit. 2014-09-08]. Dostupné z WWW: <<http://kjbs.ff.cuni.cz/?q=node/30>>.
- PŘEDMĚTY [online] Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze: Studijní informační systém ©2011. [cit. 2014-08-06]. Dostupné z WWW: <https://is.cuni.cz/studium/predmety/index.php>>.
- ÚSTAV TRANSLATOLOGIE – KDO JSME? [online] Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze ©2010. [cit. 2014-10-07]. Dostupné z WWW: <<http://utrl.ff.cuni.cz/UTRLFF-161.html>>.

4.3 Osobní sdělení

- Mgr. Hana FRIEDLOVÁ. Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky hlavního města Prahy. 116 72 Praha 1, Školská 15. [cit. 2014-07-01].
- PhDr. Eva ZAHRADNÍČKOVÁ. Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky hlavního města Prahy. 116 72 Praha 1, Školská 15. [cit. 2014-07-01].